

SEVDA ƏLİYEVƏ

AMEA-nın İnsan Hüquqları İnstitutunun doktorantı

E-mail: TarixVeOnunProblemleri@gmail.com

MƏDƏNİYYƏTLƏRİN DİALOQUNDA TURİZMİN ROLU*Açar sözlər:* sivilizasiya, mədəniyyət, turizm, dialoq*Ключевые слова:* цивилизация, культура, туризм, диалог*Key words:* Civilization, culture, tourism, dialogue

Bəşər sivilizasiyasının bütün təkamül mərhələlərin qitələrarası, regionlararası, xalqlar-arası əlaqələrin genişlənməsi və dərinləşməsi ilə səciyyələnir. Qlobalizasiya şəraitində isə çoxlu sayda yeni kommunikasiya formaları: miqrasiya, üfüqi təmaslar (xalq diplomatiyası), mütəxəssislərin, tələbələrin mübadiləsi və s. əmələ gəlir. Kütləvi turizm də mədəniyyətlərarası əlaqələrin, xalqlar arasındakı dialoqun əsas faktorlarından birinə çevrilir. Müasir beynəlxalq miqrasiya proseslərini (o cümlədən, beynəlxalq turizmi miqyasına görə) dünya xalqlarının birinci böyük köçü ilə müqayisə edirlər. Bu gün “miqrasiya axını”na 1 mlrd.-dan çox insan cəlb olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası da müasir dövrümüzün ən dinamik prosesləri olan miqrasiya və turizmin mühüm aktorlarından birinə çevrilməkdədir.

Azərbaycanın turizm məkanı kimi cəlbediciliyinin artması ölkədə turizm sənayesinin inkişafına, infrastruktur və informasiya-kommunikasiya sisteminin genişlənməsinə şərait yaratmaqla yanaşı, onun beynəlxalq arenada nüfuzunun və imicinin artmasına da müsbət təsir göstərir.

Turizm bizim dövrümüzdə müxtəlif mədəniyyətləri və xalqları birləşdirən ən asan və səmərəli yollardan biridir.

Müasir siyasi və sosial-iqtisadi münasibətlər əvvəlki dövrlərlə müqayisədə turizmin inkişafı üçün daha əlverişli şərait yaradır. Müxtəlif xalqların tarixi, mədəni, milli, dini ənənələrinin özünəməxsusluğu, tarixi və mədəni abidələr başqa mədəniyyətlərin və xalqların nümayəndələri üçün mühüm cəlbedici amil olaraq qalmaqdadır. Əlbəttə, səyahətlər, turizm səfərləri mədəniyyətlər arasında dialoqun yaranmasının heç də yeganə üsulu deyildir. Başqa xalqların tarixi və ənənələri, mədəni nailiyyətləri, milli özünəməxsusluğu ilə tanış olmaq üçün müxtəlif forma və üsullar mövcuddur.

Belə formalardan biri beynəlxalq idman yarışları, olimpiadlardır. Mədəni əlaqələrin inkişafında elmi yaradıcılıq əməkdaşlığının müxtəlif formaları, elmi konfranslar, seminarlar da mühüm rol oynayır. Mədəni əlaqələrin vacib formalarından olan beynəlxalq kinofilmlər, kitab yarmarkaları, sərgilər və s. milli mədəni özünəməxsusluğun tanıtılmasında əhəmiyyəti əvəzsizdir. Lakin, müasir şəraitdə mədəni turizm xüsusi əhəmiyyət kəsb etməyə başlayır. O, təkcə bu və ya digər xalqın tarixi və mədəni abidələri ilə tanış olmaq məqsədi güdmür, həm də etnik dostluq əlaqələrinin inkişafı üçün stimül yaradır. Bütün bu mədəni proqramlar turizm şirkətləri qarşısında ciddi tələblər qoyur. Onlar turizmin təkcə təşkilati tərəfləri ilə deyil, həm də ölkələrin maddi-mənəvi sərvətlərinin təbliğatçısı, mədəniyyətlərarası dialoqun vacib həlqəsi kimi fəaliyyət göstərməlidirlər.

Müasir turizm industriyasının inkişafının mühüm hərəkətverici qüvvəsi kimi reklamın mədəniyyətlərin təbliğində xüsusi rolunu qeyd etmək lazımdır, çünki reklam turizminin inkişafına ciddi təsir göstərməklə yanaşı müxtəlif turizm sahələrində vətəndaşların istehlak

fəallığının ciddi stimula çevrilir. Bütövlükdə turizm müxtəlif xalqlarla görüşlərin daha müntəzəm, mədəni və mənəvi biliklərin mübadiləsinin daha geniş olmasına imkan verir ki, bu da turizmin müxtəlif mədəni-tarixi sistemlərə mənsub olan xalqların qarşılıqlı əlaqələrində, qarşılıqlı anlaşmasında çox böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini sübut edir.

Şəxsiyyət səviyyəsində sivilizasyon dialoqun inkişaf etdirilməsinin ən səmərəli vasitələrindən biri, müxtəlif ölkələrdə on milyonlarla insanı əhatə edən sivilizasyon turizmi ola bilər. Onun əsas üstünlüyü ondadır ki, o turizmin bir sıra növlərinin (tarixi, mədəni, etnoqrafik, ekoloji, dini və s.) özündə sintezləşdirməklə bu və ya digər sivilizasiyaların xüsusiyyətləri, mədəniyyəti, tarixi, dəyərlər sistemi, təbii şəraiti, dini inancları haqqında müfəssəl təsəvvür yaratmağa imkan verir. Bu həm təhsil prosesi, həm də digər sivilizasiyaları başa düşmək, onlara hörmət hissi aşılamaq, müxtəlif ölkələri və sivilizasiyaların nümayəndələri arasında tolerantlıq, sülh mədəniyyəti, qarşılıqlı anlaşma və dostluq kimi keyfiyyətləri inkişaf etdirmək baxımından zəruridir.

Hazırda turizm planetar miqyasda sürətlə inkişaf edən sahələrdəndir. Dünya üzrə ümumi milli məhsulun 10 faizi, ixracatın 8 faizi beynəlxalq turizmin payına düşür, göstərilən xidmətlərin təqribən üçdə biri beynəlxalq turizm vasitəsilə həyata keçirilir. Dünyada əmək qabiliyyəti əhalinin 8,1 faizi turizm sənayesində və onunla bağlı sahələrdə məşğuldur.

Zəngin tarixi-mədəni irsə və əlverişli tarixi şəraitə malik olan Azərbaycan turizm sahəsində böyük inkişaf perspektivlərinə malikdir. Ölkəmizdə turizmin əksər növlərinin (kənd, müalicə-sağlamlıq, ekoloji, mədəni, sosial, kommersiya, idman, dini, xüsusi maraq kəsb edən və s.) inkişaf üçün geniş imkanlar vardır.

Azərbaycan Respublikasında 2002-2005-ci illərdə turizm inkişafına dair Dövlət Proqramını həyata keçirilməsi nəşəsində turizm inkişafı üçün münbit şərait yaradılmış, beynəlxalq turizm bazarına inteqrasiyanın təmin olunmasının əsası qoyulmuş, milli turizm kompleksinin rəqabətə davamlılığı yüksəlmişdir. 2002-2010-cu illər ərzində mehmanxana və mehmanxana tipli müəssisələrin sayı 4 dəfə artaraq 94-dən 370-ə çatmış, bu obyektlərdə ümumi yerlərin sayı 3 dəfə çoxalmışdır (2).

2002-ci ildən başlayaraq hər il Azərbaycanda beynəlxalq turizm sərgisi təşkil olunur. Ölkədə turizmin əhəmiyyətini artırmaq, turizm potensialını təbliğ etmək, yerli adət-ənənələri, milli mətbəxi, mədəni və tarixi irsi tanıtmmaq məqsədilə tematik nəşr məhsulları (kitabçalar, bukletlər, CD və DVD-lər və s.) hazırlanır və yayılır, dünyanın müxtəlif televiziya kanallarında reklam çarxı nümayiş etdirilir, həyata keçirilən yeni layihələr barədə reklam və elanlar verilir, bu məqsədlə internetin imkanlarından və digər elektron daşıyıcı vasitələrindən istifadə olunur.

Müstəqillik dövründə ölkəmizin mövcud turizm potensialının beynəlxalq aləmdə tanınması, Azərbaycana çoxsaylı turist səfərlərinin təşkili, turizmin müxtəlif növlərinin inkişaf etdirilməsi, normativ-hüquqi aktların qəbulu, turizm sahəsində kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı, müasir turizm infrastrukturunun yaradılması və ixtisaslı kadrların hazırlanması sahəsində bir çox mühüm tədbirlər həyata keçirilmişdir. 2002-ci ildə "Azərbaycan Respublikasında turizmin inkişafına dair 2002-2005-ci illər üçün Dövlət Proqramının" Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiq edilməsi nəticəsində beynəlxalq arenada Azərbaycan turizminin təşviqi istiqamətində müəyyən nailiyyətlər qazanılmışdır.

Çoxtərəfli əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulması və inkişaf etdirilməsinin turizm siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biri olduğunu nəzərə alaraq: Azərbaycan dövləti dünyanın aparıcı təşkilatları ilə əməkdaşlıq əlaqələrini qurmuş, fəal surətdə turizm sahəsində həyata keçirilən beynəlxalq proqramlara qoşulmuşdur. Bunun nəticəsi olaraq Azərbaycan 29

ölkə ilə turizm sahəsində əməkdaşlıq haqqında hökumətlərarası saziş bağlamış, ölkəmizin turizm potensialının beynəlxalq arenada tanınmasında mühüm irəliləyişə nail olmuş, iştirak etdiyimiz beynəlxalq turizm sərgilərinin sayı artmış və coğrafiyası genişlənməmişdir.

Son 5 il ərzində Azərbaycan müxtəlif ölkələrdə keçirilən beynəlxalq turizm sərgilərində iştirak etmiş, respublikamızın turizm potensialı 66 beynəlxalq sərgidə nümayiş olunmuşdur.

Hər il Bakı "AITF" beynəlxalq turizm sərgisi keçirilir. Bu sərgidə iştirak edən xarici ölkələrin coğrafiyası genişlənir və turizm şirkətlərinin sayı ildən-ilə artır. 2010-cu ildə iştirakçı ölkələrin sayı 32-yə; şirkətlərin sayı isə 120-yə çatmışdır.

2006-cı ildən başlayaraq dünyanın beynəlxalq televiziya kanallarında respublikanın turizm potensialını əks etdirən reklam çarxları yayımlanır.

Mehmanxana biznesində çalışan sahibkarların maraqlarının müdafiə edilməsi və səmərəli idarəetmə sisteminin yaradılması məqsədilə 2006-cı ildə Azərbaycan Mehmanxanalar Assosiasiyası, 2008-ci ildə Azərbaycan Turizm Assosiasiyası yaradılmışdır. 2010-cu ildə turizm sahəsində özəl sektorun işinin səmərəli təşkil olunması üçün adıçəkilən hər iki təşkilat birləşərək AZTA kimi fəaliyyət göstərməkdədir.

2010-cu ilin yekunlarına görə ölkədə fəaliyyət göstərən turizm şirkətinin sayı 214-ə, mehmanxana və mehmanxana tipli obyektlərin sayı 477-yə çatmışdır və 80 faizi regionlarda yerləşir. Bütün bunların nəticəsi olaraq Azərbaycana gələn əcnəbi vətəndaşların sayı 2010-cu ildə 2005-ci illə müqayisədə 1,6 dəfə artaraq 2 milyon nəfərə yaxın olmuşdur (3).

Azərbaycanın turizm inkişafı sahəsində əldə etdiyi ən böyük nailiyyətlərdən biri də qış turizm növlərinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə Qusar rayonunda dağlıq ərazidə, dəniz səviyyəsindən 1400-2500 metr yüksəklikdə ən müasir standartlara cavab verən "Şahdağ Qış-Yay İdman Turizm Kompleksi" inşa edilmişdir.

Ölkə rəhbərliyinin turizmə göstərdiyi xüsusi diqqətin başqa bir məntiqi nəticəsi 2011-ci ilin Azərbaycanda turizm ili elan edilməsi ilə bağlıdır.

Lakin turizmin inkişafı və turizm sektorunun ölkə iqtisadiyyatının aparıcı sahələrindən birinə çevrilməsi bu gün Azərbaycanda ən mühüm vəzifə olaraq qarşıda durur. Son illər ölkədə əldə olunmuş sosial-iqtisadi irəliləyişlər bu vəzifələrin yeni imkanlara adekvat səviyyədə həllinə şərait yaradır.

Azərbaycan Respublikasında turizm sektorunun dayanaqlı inkişafını təmin etmək və turizmin ölkə iqtisadiyyatının aparıcı sahələrindən birinə çevrilməsinə nail olmaq məqsədilə Azərbaycan Respublikasına 2010-2014-cü illərdə turizm inkişafına dair Dövlət Proqramı qəbul edilmişdir.

Proqramda qarşıda qoyulan əsas vəzifələrin sırasında ölkədə turizm infrastrukturunun beynəlxalq tələblər səviyyəsinə qaldırılması, investisiyaların turizm sahəsinə cəlb edilməsi, turizm xidmətlərinin beynəlxalq səviyyəyə uyğunlaşdırılması ölkə turizminin rəqabət qabiliyyətinin artırılmışdır. Dövlət proqramının nəzərdə tutduğu tədbirlərin istiqamətləri arasında Azərbaycanın milli-tarixi, mədəni və mənəvi irsini, milli adət-ənənələrini dünyada təbliğ, eləcə də, turizmin inkişafı sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığı genişləndirməsi də xüsusi yer tutur.

ƏDƏBİYYAT:

1. Azərbaycan Respublikasında 2002-2005-ci illərdə turizmin inkişafına dair Dövlət Proqramı. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2002-ci il 27 avqust tarixli, 1029 nömrəli sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir. (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik toplusu, 2005-ci il, №2, maddə 69)

2. Azərbaycan Respublikasında 2010-2014-cü illərdə turizmin inkişafına dair Dövlət Proqramı. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2010-cu il 6 aprel tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir.

3. QarayevƏ. Mədəniyyət və turizm davamlı inkişaf dövrünü yaşayır. “Azərbaycan” qəzeti, 2011, 15 oktyabr.

СЕВДА АЛИЕВА

РОЛЬ ТУРИЗМА В ДИАЛОГЕ КУЛЬТУР

В представленной статье рассматривается вопрос о роли и значении туризма в развитии межкультурного и межкультурного диалога. Отмечается, что туризм является одним из самых простых и эффективных путей, соединяющие различные культуры и народы.

Подробно освещаются шаги, предпринятые в последнее время в Азербайджане по развитию различных видов туризма, успехи, достигнутые в этой сфере.

ALIYEVA SEVDA

THE ROLE OF TOURISM IN THE DIALOGUE OF CULTURES

The article deals with the role and importance of tourism in the development of inter-civilizational and inter-cultural dialogue. It is noted that tourism is one of the simplest and most effective ways to connecting the different cultures and peoples.

Details the steps taken recently in Azerbaijan to develop various types of tourism, the progress made in this area.

Rəyçilər: s.e.d.G.İbrahimova, t.e.d.R.C.Süleymanov

Bakı Dövlət Universiteti “Mənbəşünaslıq, tarixşünaslıq və metodika” kafedrasının 25.04.2013-cü il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (pr. №07).